

Bilaga 1

Motivering - Svenska kraftnäts syn på bristprissättningsmekanism

Bilaga till Svenska kraftnäts förslag till ytterligare
avräkningsmekanism enligt artikel 44(3) i kommissionens förordning
(EU) 2017/2195 av den 23 november 2017 om fastställande av
riktlinjer för balanshållning av el

Inledning

Bristprissättning som en integrerad del av prissättningsmetoden på energimarknaden är i sig en välkänd metod att möta tillkortakommanden som kan framträda i – eller på grund av - ansträngda driftsituationer. Bristprissättning kan utformas på så vis att de momentana prissignalerna bättre avspeglar det verkliga (vad efterfrågesidan är villig att betala) realtidsvärdet av energi/effekt och därmed generellt bidrar till:

- 1 Att balansansvariga och flexibla förbrukare får tydligare incitament att förhålla sig till effektbrist och därigenom också bidra till att främja efterfrågefleksibilitet.
- 2 Att producenter/stödtjänsteleverantörer erhåller en ersättning som motsvarar det verkliga realtidsvärdet av energi/effekt, vilket i sin tur kan bidra till att avhjälpa det s.k. ”missing money problem”¹ och därigenom bidra till adekvata långsiktiga investeringssignaler eller minskar behovet av kompletterande stödsystem/kapacitetsbetalningar för ny produktion, inklusive förnybara källor.

Även om grundprincipen är enkel kan implementeringen av bristprissättning vara komplex och är själv sagt beroende av den kringliggande marknadsdesignen. I flera amerikanska marknader är det sedan länge en integrerad del av marknadsdesignen men bygger då bland annat på den centraldirigeringsmodell² som appliceras där.

Den gemensamma europeiska elmarknadslagstiftningen har sannolikt inspirerats av amerikansk marknadsdesign, men detaljerar inte någon specifik design, utan ger istället utrymme för varje land (TSO efter godkännande av tillsynsmyndighet) att detaljutforma funktionen. Lagstiftarens syfte tycks dock vara desamma som i de amerikanska marknaderna (se punktlistan med generella argument ovan), vilket bland annat framgår ur Elmarknadsförordningen (2019/943), vilket beskrivs i mer detalj nedan.

Bristprissättning har även diskuterats av de nordiska TSO:erna vid flera tillfällen de senaste åren. Några exempel är Fingrid i diskussionspapperet ”Electricity market needs fixing – What can we do?” (maj 2016) sid 19³ eller Svenska kraftnät och Statnett i promemorian ”Nordic Balancing Concept”⁴ (juni 2017) där bristprissättning anges som en ”main design feature”. Svenska kraftnät presenterade en något utvidgad analys av bristprissättning (förutsättningarna, argument för, samt kopplingen till VoLL) i diskussionspapperet ”Svenska kraftnät’s first views on the future imbalance settlement scheme”⁵, juni 2020. Det är också möjligt att framföra argumentet att Svenska kraftnät redan introducerat en

---

¹ Betecknar en situation där prisbildningen i grossistmarknaden för elektricitet inte ger priser som långsiktigt motiverar investeringar i produktion motsvarande förbrukningssidans förväntan på tillgänglighet.

² Centraldirigering (såsom definierad i EB förordningen): en modell för planering och dirigering där produktionsplaner och förbrukningsplaner såväl som dirigering av kraftproduktionsanläggningar och förbrukningsanläggningar, i den mån de är dirigerbara anläggningar, bestäms av en systemansvarig för överföringssystem inom den integrerade planeringsprocessen.

³ [fingrid-electricity-market-needs-fixing-2016-web.pdf](https://www.fingrid.no/contentassets/2803eba809e34657b3c441426e2e0b52/the-nordic-balancing-concept.pdf)

⁴ <https://www.statnett.no/contentassets/2803eba809e34657b3c441426e2e0b52/the-nordic-balancing-concept.pdf>

⁵ https://www.svk.se/siteassets/aktorsportalen/elmarknad/avrakning/svenska-kraftnats-first-views-on-the-future-imbalance-settlement-scheme_version-2.pdf

förenklad form av bristpris genom det så kallade Bortkopplingspriset, se nu gällande Balansansvarsavtal⁶.

Legala förutsättningar

Det finns i nuläget två skilda legala utgångspunkter för bristprissättning i det europeiska regelverket;

1 EB förordningen (2017/2195), artikel 44(3)

Varje systemansvarig för överföringssystem får utarbeta ett förslag till en ytterligare avräkningsmekanism som är åtskild från mekanismen för avräkning av obalanser för att reglera upphandlingskostnaderna för balanskapacitet i enlighet med kapitel 5 i denna avdelning, administrativa kostnader och andra kostnader för balansering. Den ytterligare mekanismen för avräkning ska gälla för balansansvariga parter. Detta bör företrädesvis uppnås genom införandet av en funktion för bristprissättning. Om de systemansvariga för överföringssystemen väljer en annan mekanism bör de motivera detta i förslaget. Ett sådant förslag ska vara föremål för tillsynsmyndighetens godkännande.

2 Imbalance Settlement Harmonisation Methodology (ISHM), artikel 9(6)(a) (kallat scarcity pricing, svensk översättning saknas)

The connecting TSO or connecting TSOs of an imbalance price area may propose in the Member State's terms and conditions for BRPs the conditions and a methodology to calculate additional components, to be included in the imbalance price calculation. In that case, this TSO or these TSOs shall propose one or more of the following additional components:

(a) a scarcity component to be used in nationally defined scarcity situations;

Den avgörande skillnaden är att EB-förordningen föreskriver att ett möjligt införande ska ske genom en ”ytterligare avräkningsmekanism” (gängse tolkning är avgift för den Balansansvariga parten) medan den senare är en komponent som adderas till obalanspriset.

Svenska kraftnäts ståndpunkt

Svenska kraftnät anser att artikel 44(3) i EB förordningen oavsiktligt har blivit formulerad på ett sådant vis att den kan tolkas som att bristprissättning skall ske via utformningen av avgiftsstrukturen för de balansansvariga. Vidare anser Svenska kraftnät att en sådan tolkning skulle stå i direkt motsats till lagstiftarens avsikt och heller inte vara förenligt med kringliggande marknadsdesign. Svenska kraftnät har inte funnit det möjligt att utforma en bristprissättning som samtidigt:

- > är baserad på EB förordningen, artikel 44(3) och
- > uppfyller syftet med bristprissättning såsom det framgår i litteraturen och i förarbeten samt beaktandeskäl i och till europeisk elmarknadsdesign, samt

---

⁶ Balansansvarsavtalet, bilaga 2 Allmänna villkor för balansansvarig, 4.4.1 Prissättning av Balanskraft

> tar marknadsaktörernas argument i beaktning på ett fullgott vis.

Svenska kraftnät framför följande tre skäl för att underbygga ovanstående.

1 Förarbeten till EB förordningen samt kommitologiprocessen

Bristprissättning är inte omnämnt i ACERs så kallade ”Framework guideline för EB förordningen”⁷, och inte heller i de europeiska TSO:ernas omarbetade version⁸ av samma förordning som återsändes till ACER. Däremot introducerar ACER bristprissättning⁹ i den version av EB förordningen¹⁰ som skickas till ”cross border committee” den 10 oktober 2016 och som inleder kommitologiprocessen. ACER förordar här en gemensam bristprissättningsmetod för alla TSO:er i händelse att reserverna för att balansera systemet riskerar att uttömmas. Metoden knyts till varje avräkningsperiod och skall säkerställa efterlevnad av principen i nuvarande EB förordning, artikel 44(1)(b), alltså att obalanser avräknas till ett pris som återspeglar realtidsvärdet för energi. Sammantaget förordas alltså att obalanspriset ska kunna inkludera en bristpriskomponent i ansträngda situationer. Svenska kraftnät bedömer att detta tillägg delvis underbyggs av en analys genomförd av Mott MacDonald och Sweco på beställningen av EU-kommissionen.¹¹

I sammanhanget kan även nämnas att ACER inte i nämnda version av EB-förordningen inkluderat separat reglering av avgifter även om de tydliggjort följande:

”the Agency recognises the right of TSOs and NRAs to develop separate settlement mechanisms to recover other costs related to balancing from BRPs in order to ensure cost reflectivity”¹².

Under kommitologiprocessen förekommer ett stort antal versioner av EB-förordningen, vilka cirkuleras mellan medlemsstaternas representanter (som bekant inte TSO:erna, varför Svenska kraftnät inte har full insikt i processen). Svenska kraftnät förstår dock att olika versioner av både en paragraf som reglerar bristprissättning och en paragraf som reglerar rätten till avgifter för de balansansvariga förekommer. I den slutgiltiga versionen sammanfogas dock dessa två och referensen till artikel 44(1)(b) tas bort. Det bakomliggande motivet framgår istället i beaktandeskäl 17:

”... För att göra balansmarknaderna och det övergripande energisystemet lämpligt för integreringen av ökande andelar av intermitterant förnybar energi, bör obalanspriserna spegla realtidsvärdet för energi”.

Att paragraferna sammanfogas skulle i teorin kunna vara ett medvetet val av lagstiftaren. Det faktum att det inte finns några dokument som underbygger ett sådant resonemang, att det går stick i stäv med ACERs ursprungliga syfte med paragrafen, samt att ändringen sker i ett sent skede i kommitologiprocessen talar dock för motsatsen.

⁷ Framework Guidelines on Electricity Balancing, ACER, FG-2012-E-009 18 September 2012

⁸ ENTSO-E Network Code on Electricity Balancing, Version 3.0, 6 August 2014

⁹ Se Artikel 45(3) i nämnda version (referens 11)

¹⁰ https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/informal_service_level_ebgl_10-10-2016nov.pdf

¹¹ Mott MacDonald/Sweco (2013), ”Impact Assessment on European Electricity Balancing Market”, Contract EC DG ENER/B2/524/2011

¹² ACER’s recommendation for adoption No 03/2015

2 Elmarknadsförordningen (2019/943)

Som nämndes inledningsvis tycks lagstiftarens syfte dock vara detsamma som i de amerikanska marknaderna. Detta framgår också i Elmarknadsförordningen (2019/943), beaktandeskäl 23 och 24:

(23) "...För att stödja denna övergång till intermittent och decentraliserad produktion, och säkerställa att energimarknadens principer ligger till grund för unionens framtida elmarknader, är ett förnyat fokus på kortfristiga marknader och bristprissättning av avgörande betydelse".

(24) "... En effektiv bristprissättning kommer att uppmuntra marknadsaktörerna att reagera på marknadens signaler och vara tillgängliga när de behövs som mest på marknaden och säkerställa att de kan täcka sina kostnader på grossistmarknaden. Det är därför mycket viktigt att säkerställa att administrativa och implicita pristak tas bort så att bristprissättning kan tillämpas".

"...När de kortfristiga marknaderna och bristprissättningen är helt integrerade i marknadsstrukturen bidrar de till att andra marknadsnedvridande åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten, t.ex. kapacitetsmekanismer, kan tas bort. Samtidigt bör bristprissättning utan pristak på grossistmarknaden inte äventyra möjligheten till tillförlitliga och stabila priser för slutkunderna, framför allt hushållskunder, små och medelstora företag samt industrikunder".

Nu är det rimligt att anta att beaktandeskälerna beskriver bristprissättning ur ett bredare perspektiv än just det som detaljeras i EB förordningen, artikel 44 eller ISHM, artikel 9 – nämligen att prisbildningen på elmarknaden generellt ska utformas så att bristsituationer fullt ut tillåts påverka. Samtidigt görs en explicit koppling till EB förordningen i artikel 20(3)(c). Artikeln berör Resurstillräcklighet och paragraf 3 listar åtgärder som en medlemsstat ska överväga att vidta när resurstillräcklighetsproblem ska hanteras. Paragraf 3(c) anger just införandet av en mekanism för bristprissättning i enlighet med EB förordningen, artikel 44(3) och lagstiftaren anger därmed denna specifika bristprissättningsåtgärd som adekvat för att främja långsiktiga investeringssignaler på elmarknaden.

20(3) Medlemsstater med konstaterade resurstillräcklighetsproblem ska utveckla och offentliggöra en genomförandeplan med en tidsplan för antagande av åtgärder för att undanröja alla konstaterade snedvridningar till följd av lagstiftning eller marknadsmisslyckanden som en del av processen för statligt stöd. Medlemsstaterna ska när de hanterar resurstillräcklighetsproblem framför allt beakta de principer som fastställs i artikel 3 och överväga att

....

c) införa en mekanism för bristprissättning för balansenergi såsom avses i artikel 44.3 i förordning (EU) 2017/2195,.....

Svenska kraftnät noterar här att formuleringen av 20(3)(c) inte är konsistent med en tolkning av EB förordningen, artikel 44(3) där bristprissättning skulle ske via avgiften till de balansansvariga. Istället beskriver 20(3)(c) en "bristprissättning för balansenergi". Balansenergi är i sin tur definierat i EB förordningen, artikel 2(4):

balansenergi: energi som används av systemansvariga för överföringssystem för balansering och som tillhandahålls av en leverantör av balanstjänster.

En strikt tolkning av 20(3)(c) skulle därför vara att lagstiftaren avser en bristprissättningsfunktion som riktas mot leverantörer av balansenergi (BSP), men Svenska kraftnät gör här en vidare tolkning och antar att både obalanser (som definitionsmässigt tillhör den balansansvarige) och balansenergi som levererats av BSP avses. Någon lagstiftning som vidareutvecklar detta saknas dock. Men återigen, Svenska kraftnät anser det här vara tydligt att Elmarknadsförordningen inte avser utformning av avgifter.

Slutligen, med syfte att återge helheten: De åtgärder – inklusive bristprissättning – som återfinns i artikel 20(3) är av särskilt intresse för länder (inklusive Sverige) där en kapacitetsmekanism har, eller ska införas. Detta är logiskt, givet hur Svenska kraftnät tolkar det bakomliggande syftet med bristprissättning (se ovan).

I Elmarknadsförordningen, artikel 21, Allmänna principer för utformning av kapacitetsmekanismer, första paragrafen fastställs följande:

För att undanröja kvarstående resurstillräcklighetsproblem får medlemsstaterna som en sista utväg, och samtidigt som de genomför de åtgärder som avses i artikel 20.3 i denna förordning i enlighet med artiklarna 107, 108 och 109 i EUF-fördraget, införa kapacitetsmekanismer.

3 EU kommissionens yttrande avseende¹³ Implementeringsplan för Finland enligt Artikel 20, Elmarknadsförordningen

EU kommissionen emottog en implementeringsplan från finska arbets- och näringsministeriet i enlighet med Elmarknadsförordningen, artikel 20(3) i juli förra året (2020). I enlighet med paragraf 5 i samma artikel publicerade kommissionen å sin sida ett yttrande i huruvida implementeringsplanen är att betrakta som adekvat och tillräcklig. Detta skedde den 28 oktober.

Kommissionsyttrandet är i sin helhet av intresse ur ett svenskt perspektiv på grund av våra tätt integrerade och (delvis) harmoniserade marknader samt att både Finland och Sverige har en strategisk reserv vilket som nämnt motiverar intresse i Elmarknadsförordningens artikel 20.

Avseende just bristprissättning skriver kommissionen följande på sidan 4 under rubriken ”Balancing markets”:

”Effective scarcity pricing encourages market participants to react to market signals and to be available when the market most needs them and ensures that they recover their costs in the wholesale market. Article 44(3) of the Electricity Balancing Guideline describes an additional settlement mechanism separate from the imbalance settlement, to settle the procurement costs of balancing capacity, administrative costs and other costs related to balancing, preferably achieved with the introduction of a shortage pricing function. The Commission invites

---

¹³ https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/adopted_opinion_finland_en.pdf

Finland to consider introducing a scarcity pricing function as soon as possible but no later than 1 January 2022.”

In the Commission’s view, it is important that this mechanism is well designed so that it does not only provide incentives for short term flexibility but also sends appropriate signals for investments to maintain system adequacy. In this context, the Commission invites Finland to consider whether the price adder which the referred function creates in times of scarcity should apply not only to balance responsible parties but also to balance service providers which provide balancing energy to the TSO. The Commission also considers that the scarcity pricing function should be triggered by the scarcity of reserves in the system and it should be calibrated to increase balancing energy prices to the Value of Lost Load (VoLL) when the system runs out of reserves.”

Även om kommissionen återger artikel 44(3) i första stycket är syftet (första meningen, första stycket samt inledningen på andra stycket) tillsammans med förslagen på design i andra stycket i Svenska kraftnäts mening endast möjligt om bristprissättning implementeras via obalanspriset och/eller - såsom kommissionen föreslår – via priset på balansenergi, vilket då också skulle skapa incitament till leverantörerna av stödtjänster (BSP), vilket kommissionen också förordar. Kommissionen benämner också bristprissättningen som en ”price adder” och gör en tydlig koppling till värdet på icke levererad energi. Inget av detta är i Svenska kraftnäts mening möjligt att genomföra via en avgift till de balansansvariga.

Svenska kraftnäts slutsats och förslag till vidare arbete

Svenska kraftnäts slutsats är således att artikel 44(3) inte ska tolkas som att bristprissättning skall införas via avgiften till de balansansvariga.

De nordiska länderna har ingått en överenskommelse om att införa bristprissättning via balansavräkningen i ett samarbetsavtal¹⁴ mellan de fem nordiska TSO:erna från mars 2018. Någon detaljerad design har dock inte arbetats fram ännu.

Som nämndes inledningsvis är bristprissättning som koncept relativt enkelt, men kan visa sig mer komplext att omsätta i praktiken. Beroendet till övrig marknadsdesign är stort. Det är därför också rimligt att anta att en implementering först kan komma efter det att andra större förändringar är genomförda. I en gränsöverskridande tätt integrerad elmarknad är det också oklart om det är lämpligt eller ens möjligt att ett nordiskt land ensidigt inför bristpris även om så rent legalt är fullt möjligt.

Vidare anser Svenska kraftnät att de legala förutsättningarna för bristprissättning bör utforskas vidare då de sannolikt utgör en viktig del av framtida marknadsdesignen.

---

¹⁴ Cooperation Agreement Nordic balancing cooperation, mars 2018, Fundamentals and main design principles, sid 6.

I händelse av att Energimarknadsinspektionen ser ett behov av att ytterligare verifiera Svenska kraftnäts slutats, föreslås att Energimarknadsinspektionen i första hand efterfrågar ett kommissionsyttrande i frågan (DG ENER) och eventuellt kompletterar med att rådfråga ACER. Generellt bör frågan också koordineras nordiskt, åtminstone med Finland med tanke på ovan nämnda kommissionsyttrande.